

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

ЗАТВЕРДЖЕНО
Приймальною комісією
Протокол № 5 від 29.03.2021 року
Голова Приймальної комісії

Віктор ОГНЕВ'ЮК

**Програма
фахового випробування з психології**

Освітній рівень: другий (магістерський)
Спеціальність: 053 Психологія
Освітня програма: 053.00.02 Практична психологія,
053.00.05 Екстремальна та кризова психологія
На основі: освітнього ступеня бакалавр, магістр, освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліст

ПОГОДЖЕНО

Проректор з науково-методичної та
начальної роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ

РОЗГЛЯНУТО І ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри психології
особистості та соціальних практик
Протокол № 2 від 15.02.2021 р.

Зав.кафедри Оксана СЕРГЕСНКОВА

на засіданні кафедри практичної психології
Протокол № 2 від 23.02.2021 р.
Зав. кафедри Ольга ЛЮЗОВА

Київ – 2021

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Опис програми. Фахівці, які отримали освітній ступінь бакалавра з психології і бажають продовжити професійну підготовку, повинні володіти комплексом фахових та особистісних компетенцій, які допоможуть їм бути успішними в процесі професійного становлення на другому (магістерському) рівні вищої освіти за спеціальністю 053 «Психологія». Для забезпечення наступності у підготовці магістрів із психології як галузі теоретичних досліджень, розробки і впровадження практичних психотехнологій і психотехнік у системі «людина–людина» здійснюється інтеграція навчальних планів та програм, яка спрямована на забезпечення високої ефективності майбутньої професійної діяльності фахівців. Для становлення професіоналізму психолога необхідно забезпечити системність, науковий універсалізм у його особистісній та професійній підготовці.

Отримання вступниками можливості навчатися на магістерському рівні вищої освіти за спеціальністю 053 «Психологія» (освітніми програмами 053.00.05 Екстремальна та кризова психологія, 053.00.02 Практична психологія) базується на визначенні рівня їх підготовки з загальної, соціальної, диференціальної психології, психології розвитку, а також психодіагностики та психологічного консультування. Абітурієнт повинен мати теоретичні знання з базових курсів психології та сформовані компетентності з прикладних навчальних дисциплін, обсяг яких визначається змістом запропонованої програми. Специфіка освітньої програми вимагає від вступників розуміння кризових станів та психологічних проблем особистості, володіння вміннями надання психологічної допомоги з метою збереження психічного здоров'я та запобігання небажаних явищ у поведінці й розвитку.

Мета випробування: встановлення рівня сформованості у вступників теоретичних знань та практично зорієнтованих вмінь і навичок з курсів загальної, соціальної, диференціальної психології, психології розвитку, а також психодіагностики та психоконсультування.

Завдання випробування:

1. Визначити у вступників рівень теоретичних знань з означених курсів, володіння основними психологічними термінами та розуміння їх сутності.
2. Оцінити вміння вступників аналізувати, співставляти та пояснювати психічні явища, розпізнавати кризові стани особистості, її психологічні проблеми та пропонувати шляхи розв'язання.
3. Встановити рівень знань психодіагностичного інструментарію та розуміння його професійного використання.
4. З'ясувати наявність у вступників навичок та вмінь застосування набутих знань з психології у психоконсультативній практиці.

Форма проведення іспиту – тестова.

Тривалість іспиту – 80 хвилин.

Критерії оцінювання: тест оцінюється за 200 бальною шкалою.

Критерії оцінювання знань вступника

Кількість балів (max - 200)	Критерії
180 – 200	Виставляється за глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих джерелах; вміння аналізувати явища, які вивчаються, у їхньому взаємозв'язку і розвитку, чітко і лаконічно; логічно і послідовно відповідати на поставлені запитання; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач.
160 – 179	Виставляється за ґрунтовні знання навчального матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені запитання; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язування практичних задач.
140 – 159	Виставляється за міцні знання навчального матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені запитання, які, однак, містять певні неточності; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач.
120 – 139	Виставляється за посередні знання навчального матеріалу, мало аргументовані відповіді, слабе застосування теоретичних положень при розв'язанні практичних задач.
100 – 119	Виставляється за слабкі знання навчального матеріалу, неточні або мало аргументовані відповіді, з порушенням послідовності його викладання, за слабе застосування теоретичних положень при розв'язанні практичних задач.
1 – 99	Виставляється за незнання значної частини навчального матеріалу, істотні помилки у відповідях на запитання, невміння орієнтуватися під час розв'язання практичних задач, незнання основних фундаментальних положень.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Загальна психологія

Психологія як наука, її предмет і завдання. Сучасна система психологічних знань, міжпредметні зв'язки психології. Основні напрямки психології та сучасні тенденції її розвитку. Поняття психіки та свідомості, їх диференціація та співвідношення. Свідомість як вища форма відображення. Функції, структура та фактори формування свідомості. Самосвідомість, її функції та структура. Образ «Я», його склад та призначення. Самооцінка, її види та механізми формування. Загальна психологічна характеристика діяльності, її структура і види. Характеристика базових психологічних результатів діяльності. Онтогенетичні види діяльності людини.

Відчуття та сприймання, їх функції, структура та властивості. Основні сенсорні та перцептивні властивості людини. Пам'ять, її призначення та теорії функціонування. Характеристика видів і процесів пам'яті. Індивідуальні мнемічні властивості людини. Мислення як пізнавальний процес, його функції та операції. Основні форми та види мислення. Індивідуальні якості мислення людини. Емоції та почуття як вияви афективної сфери особистості, їх функції та різновиди. Основні форми переживання емоційних станів людиною. Поняття афективної культури особистості та її формування. Воля як психологічна категорія, її функції. Вольові дії та якості особистості. Механізми формування вольової регуляції особистості.

Темперамент, його фізіологічні основи та властивості. Характеристика базових типів темпераментів. Поняття про характер як базову властивість особистості. Структура рис характеру. Проблема індивідуального та типового в характері людини. Фактори та вікова динаміка формування характеру. Поняття про здібності та задатки. Теорії детермінації здібностей. Види, рівні та фактори розвитку здібностей.

Психологія розвитку

Психічний розвиток людини, його показники й особливості. Характеристика чинників психічного розвитку. Поняття психологічного віку людини. Аналіз вітчизняних теорій психічного розвитку дитини. Концепції психічного розвитку дитини: біогенетичні та соціогенетичні напрямки.

Загальна характеристика психічного розвитку немовлят. Особливості психічного розвитку дитини в ранньому дитинстві. Специфіка становлення особистості в період раннього дитинства. Психічний розвиток дитини в молодшому шкільному віці. Роль учіння молодших школярів для формування їх пізнавальних і особистісних якостей. Початкова шкільна дезадаптація: причини, ознаки і способи корекції. Роль дошкільного періоду в процесі становлення особистості. Психологічні особливості дошкільнят. Шкільна зрілість дошкільнят, її зміст та особливості формування. Психічний розвиток підлітків. Специфіка взаємин підлітків з дорослими та ровесниками. Психологічні аспекти важковиховуваності підлітків. Психологічні особливості юнацтва. Інтелектуальні та особистісні зміни в юнацькому періоді.

Характеристика самовизначення як центрального психічного прояву юнацтва.

Психологічні особливості раннього дорослого віку. Самореалізація особистості в сімейній та професійній сферах. Типові психологічні кризи ранньої дорослості. Функціонування психіки людини періоду середньої дорослості. Криза середини життя: детермінація та симптоматика. Особистісні зміни в середньому дорослому віці. Психологічні особливості людей похилого віку. Проблема збереження особистісної ідентичності та специфіка соціальних взаємин в пізньому дорослому віці.

Соціальна психологія

Підходи до психологічного тлумачення особистості, її структури та чинників формування. Зміст, механізми та інститути соціалізації особистості. Етапи та структура процесу соціалізації. Засвоєння гендерних ролей. Чинники гендерної соціалізації особистості. Соціально-психологічної дезадаптації особистості.

Поняття спілкування, його зміст, цілі та функції. Види спілкування. Стратегії міжособистісного спілкування. Комунікативна та перцептивна сторони спілкування. Механізми взаєморозуміння. Бар'єри взаєморозуміння. Вербальна та невербальна комунікація. Чинники ефективності спілкування.

Підходи до проблеми взаємодії в соціальній психології. Взаємодія і спільна діяльність. Види міжособистісної взаємодії. Деструктивні форми взаємодії, їх різновиди. Взаємозв'язок агресії і культури. Сутність конфлікту. Види конфліктів у міжособистісній взаємодії та причини їх виникнення. Динаміка конфлікту. Стратегії поведінки учасників конфлікту. Альтруїстична поведінка у взаємодії, її мотивація та наслідки. Природа альтруїстичної поведінки. Специфіка соціальної взаємодії на рівні дружби. Дружба людей на різних етапах життєвого циклу. Загальна характеристика міжособистісного впливу. Механізми міжособистісних впливів та способи захисту від негативних впливів. Види психологічного впливу.

Поняття малих соціальних груп та підходи до їх класифікації. Соціально-психологічні характеристики малої соціальної групи та структуру взаємовідносин у ній. Сім'я як соціальний інститут. Функції та специфіка сімейного спілкування. Прийняття групового рішення. Відмінності між груповими та індивідуальними рішеннями. Поняття «групова динаміка» та «групові процеси». Механізми групової динаміки. Поняття «керівник» та «лідер». Теорії лідерства. Етапи входження особистості в групу. Детермінанти конформності та рівні конформної поведінки людини. Сутність, функції та структуру соціальної установки. Особливості взаємозв'язку соціальної установки та поведінки особистості.

Класифікація великих соціальних груп. Ознаки та структура великих соціальних груп. Натовп, маса, публіка. Поняття «етнічні групи», «національна свідомість» та «національний характер». Психологічні особливості українського національного характеру.

Диференціальна психологія

Індивідуальна специфіка психічних процесів. Індивідуальний стиль діяльності та поведінки людини. Типологічний підхід у диференціальній психології. Особистісні психологічні відмінності. Поняття індивідуальності та сучасні моделі індивідуальності людини. Механізми формування і розвитку індивідуальності. Статеві-вікові відмінності між людьми. Інтелект в структурі особистості. Сутність інтелектуального коефіцієнту IQ та емоційного інтелекту (EQ). Відмінності в інтелекті, обумовлені спадковими факторами та соціокультурним середовищем. Поняття стилю у сучасній психології. Типологія стильової поведінки. Індивідуальний стиль діяльності та його компоненти. Особливості когнітивного стилю людини та характеристика його параметрів. Спадковість і середовище в детермінації інтелектуальних відмінностей. Стельові характеристики пізнавальних процесів людини.

Психодіагностика

Психодіагностика як наука: предмет, завдання, складові, функції. Основні принципи психодіагностики та правила використання психодіагностичних методик. Морально-етичні норми проведення психологічного діагностування. Загальна характеристика методів психодіагностики та підходи до їх класифікації. Умови організації психодіагностичного обстеження. Специфіка психодіагностичної роботи з різними віковими категоріями дітей. Характеристика змінних мети обстеження, особистості досліджуваного, особистості психолога та ситуативної змінної. Сутність психологічного діагнозу. Рівні психологічного діагнозу: симптоматичний, етіологічний, типологічний. Ситуації психодіагностики. Вимоги до психометричної підготовки психолога. Способи оцінки валідності психодіагностичних методик та прийоми перевірки їх надійності.

Об'єктивний, суб'єктивний і проєктивний діагностичні підходи. Поняття «тест». Основні вимоги до використання психодіагностичних тестів, правила організації й проведення тестування. Специфіка проєктивної психодіагностики, її переваги та недоліки. Види проєктивних методик та особливості їх використання. Поняття психологічного експерименту, його особливості та види. Стандартизовані самозвіти (тести-опитувальники, відкриті опитувальники, шкальні техніки). Причини невірності самозвітів. Основні проблеми конструювання та використання особистісних опитувальників. Найвідоміші типологічні опитувальники.

Характеристика основних напрямків психодіагностичної роботи в трудових організаціях підприємства. Психодіагностика в психоконсультативній практиці. Психодіагностика міжособистісних відносин. Специфіка діагностики психологічного клімату та рівня розвитку малої соціальної групи. Основи професійної психодіагностики. Методики діагностики мотиваційної сфери та спрямованості особистості. Характеристика найбільш відомих методик діагностики інтелекту. Особливості діагностики самоставлення особистості. Основні класи методик психодіагностики самосвідомості. Особливості діагностики порушень розвитку та емоційно-

особистісної дезадаптації. Зміст та засоби діагностики емоційно-вольової сфери. Наукові напрямки психологічних досліджень, їх типологія та ознаки.

Психологічне консультування

Предмет, мета, завдання, принципи та критерії ефективності психологічного консультування. Психоконсультативний контакт у різних психотерапевтичних підходах. Види запитів. Динаміка запиту від проблеми клієнта до запиту консультативно-корекційної роботи. Основні види консультування. Загальні питання підготовки психологічного консультування. Основні етапи психологічного консультування: підготовчий, налаштування на роботу, діагностичний, рекомендаційний, контрольний. Процедури психологічного консультування. Процедури зустрічі з клієнтом, емоційно-позитивного налаштування клієнта, зняття психологічного бар'єру спілкування. Процедура емпатійного слухання, активізації пам'яті і мислення клієнта, підкріплення, прояснення думок клієнта, психодіагностичні процедури. Переконавання, пояснення, пошук спільного рішення, уточнення деталей, конкретизація. Типові технічні помилки, що допускаються в процесі консультування, способи їх усунення.

Поняття кризового консультування. Нормативні і ненормативні кризи. Переживання кризи і втрати. Соціально-психологічні та індивідуально-психологічні передумови виникнення життєвої кризи. Динаміка кризового процесу. Типи кризових ситуацій. Проблеми самопочуття та стану здоров'я. Проблема суїциду і суїцидної поведінки. Можливості розв'язання життєвої кризи.

Рекомендовані джерела

Основні

1. Ануфрієва Н.М. Соціальна психологія: навч.-метод. посіб. / Н.М. Ануфрієва, Т.М. Зелінська, Н.О. Єрмакова. – К.: Каравела, 2009. – 216 с.
2. Диференційна психологія: підруч. [для студ. ВНЗ] / [за заг. ред. С.Д. Максименка]. – К.: Слово, 2013. – 598с.
3. Кризова психологія: навч. посіб. / [за заг. ред. проф. О.В. Тімченка]. – Харків: НУЦЗУ, 2010. – 401 с.
4. Кутішенко В.П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): навч. посіб / В.П.Кутішенко– [вид. 2-ге, доп.]. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 128с.
5. Основи психологічного консультування: навч. посіб. / [за ред. чл.-кор. АПН України, проф. Е. Л. Носенко]. – Д.: Вид-во ДНУ, 2011. – 332 с.
6. Палій А. А. Диференційна психологія: навч. посіб. / А. А. Палій. – К.: Академвидав, 2010. – 432 с.
7. Поліщук В. М. Вікова і педагогічна психологія: навч. посіб. [для студ. ВНЗ] / В.М. Поліщук. – Суми : Університетська книга, 2007. – 330 с.

8. Психодіагностика: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / [за заг. ред. М.С.Корольчука]. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2010– 400 с.
9. Психологія спілкування: навч. посіб. / [Л. О. Савенкова, В.В. Сгадова, Л. Л. Борисенко та ін.; за ред. Л. О. Савенкової]. – К. : КНЕУ, 2015. – 309 с.
10. Сергєєнкова О.П. Вікова психологія: навч. посіб. / О.П. Сергєєнкова, О.А. Столярчук, О.П. Коханова, О.В. Пасєка. – К.: Центр учбової літератури, 2012 – 384 с.
11. Сергєєнкова О.П. Загальна психологія: навч. посіб. / О.П. Сергєєнкова, О.А. Столярчук, О.П. Коханова, О.В. Пасєка. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 296 с.

Додаткові

1. Варій М. Й. Психологія особистості: підруч. / М. Й. Варій – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2016. – 608 с.
2. Екстремальна психологія: підруч. / [за заг. ред. проф. О.В. Тімченка]. – К.: ТОВ «Август Трейд», 2007. – 502 с.
3. Кайдалова Л. Г. Психологія спілкування: навч. посіб. / Л.Г. Кайдалова, Л.В. Пляка – Харків : НФаУ, 2011. – 132 с.
4. Москалець, В. П. Психологія особистості: навч. посіб. [для вузів] / В.П. Москалець . – К. : ЦУЛ, 2013 . – 260 с.
5. Практикум із соціальної психології: навч. посіб / [укладачі: Т.М.Зелінська, І.В. Михайлова., А.Е. Демерс]. – К.: Каравела, 2015. – 232 с.
6. Психологічна енциклопедія / [авт.-упоряд. О.М. Степанов]. – К.: Академвидав, 2006. – 424 с.
7. Сучасні напрями зарубіжної психології: психологія особистості: підруч. / Е. Л. Носенко, І. Ф. Аршава. – Дніпропетровськ : Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту, 2010. – 261 с.
8. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник / В.Б. Шапар. – Харків: Прапор, 2007. – 640 с.